

Innhold

Forord	11
Innledning	13
DEL 1 SKOLEOMFATTENDE POSITIV LÆRINGSSTØTTE	
– «ALLE MED»	17
Kapittel 1	
«Alle med»	21
Skoleomfattende, positiv læringsstøtte – tre fokusområder	22
Skoleomfattende positiv læringsstøtte – tilpasning på tre tiltaksnivåer	24
Skoleomfattende, positiv læringsstøtte – en felles pedagogisk praksis	27
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	30
Kapittel 2	
Utfordringer og muligheter	31
Forebyggende og tidlig innsats	33
Sosial skolekultur for inkludering og læring.	35
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	36
Kapittel 3	
Synet på læring og utvikling	37
Læringssyn og -forståelse basert på flere teorier	37
Et økologisk perspektiv på elever og skole	39
Utviklingspsykologisk perspektiv.	40
Læringsteorier	41
Et sosiokulturelt læringssyn	45
Sosial kontrollteori og sosial tilknytning	45
Et bredt læringsbegrep.	46
Oppsummering.	48
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	50

DEL 2 SYSTEMISK STØTTE OG KOMPETANSEBYGGING: ORGANISERING OG IMPLEMENTERING	51
--	----

Kapittel 4

Organisering og ledelse av utviklingsarbeid.	53
Teambasert organisering og ledelse av utviklingsarbeid	55
Teammedlemmenes betydning for godt samarbeid	57
Teamenes funksjon og rolle i skolen	58
Implementeringsteam	58
Klasse- eller trinnsteam og SFO-team	61
Individuelle støtteteam.	62
Teambasert oppfølging av elevenes læringsbehov og utvikling	62
En arbeidsmodell for individuelle støtteteam	63
Kollega-«coaching» versus kollegaveiledning	66
Elevinvolvering og medvirkning	68
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	70

Kapittel 5

Virksomme møter og teambasert problemløsning.	71
Teaminitiert problemløsningsmodell: TIPS	72
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	77

Kapittel 6

Utviklingsarbeid i praksis – implementering.	78
Utviklingsarbeidets barrierer og muligheter	79
Forutsetninger.	81
Utviklingsarbeid styrt nedenfra eller ovenfra	82
Implementeringskvalitet	83
Vurdering av skolens utviklingsbehov	86
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	87

DEL 3 POSITIV LÆRINGSSTØTTE TIL ALLE: TRE INNSATSNIVÅER	89
---	----

Kapittel 7

Nivådelte grupper versus differensiert læringsstøtte	92
Myten om den inkluderende skolen	94
Segregerte nivådelte grupper	95
Integrert differensiert positiv læringsstøtte – et kontinuum av tilpasning. .	96
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	99

Kapittel 8

Universell positiv læringsstøtte – «noe til alle»	100
Kultur for positiv kommunikasjon	101
Å utforme og lære skolens forventninger til læring og sosial atferd	104
Utforming av meningsdannende positive forventninger	106
Læring av sosiale ferdigheter og forventninger til prososial atferd	109
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	114
Å oppmuntre og anerkjenne hverandre – positiv involvering	114
Oppmuntring og anerkjennelse – myter og fakta	116
Positiv oppmerksomhet virker utviklings- og læringsfremmende	119
Positiv involvering fremmer gode relasjoner	122
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	123
Å formidle gode beskjeder fremmer samarbeid	123
Gode versus dårlige beskjeder	125
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	128
Å regulere følelser og håndtere problematferd	128
Regulere egne følelser	129
Forebygge i «fredstid» – ikke vente på krisen	133
Definere og forstå problematferd	134
Utarbeide fremgangsmåter for å håndtere problematferd	135
Problemløsning – en samarbeidsform til alternative løsninger	139
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	142
Å fremme positiv læringsstøtte i et godt klasse- og undervisningsmiljø	143
Et felles pedagogisk ståsted	144
Klasse- og gruppeledelse – undervisnings- og læringsledelse	145
Organisering av klasse- og undervisningsrommet – strukturering av undervisningen	151
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	153
Å fremme elevenes skolefaglige utvikling og sosiale atferd i et godt læringsmiljø	153
Tidlig støtte til prososial atferd i læringssituasjonen	155
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	159
Å følge opp elevene gjennom tilsyn og veiledning	159
Tilsyn til forskjell fra inspeksjon	160
Tilsyn og veiledning – hvordan?	161
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	163
Å fremme positiv læringsstøtte gjennom et godt hjem-skole-samarbeid	163
Klargjøring av forventninger til kontakt og samarbeid	164
Oppmuntre til samarbeid og engasjement – alle med	166
Et troverdig samarbeid	167
Oppsummerende spørsmål til refleksjon og drøfting	168

Kapittel 9

Individuell positiv læringsstøtte – «mer til noen og mye til få»	169
Tilpasning av forhold i lærings situasjonen	170
Problemløsende tilnærming	172
Positiv involvering og forutsigbarhet demper negativ læringsatferd . . .	173
Foreldresamarbeid – «alle på banen»	175
Samarbeid om felles mål.	176
Foreldreveiledning	177
Individuelle støttetteam.	177
Formidle optimisme.	178
Selektert intervensjonsnivå – «mer til noen»	178
Elevsamtale	179
«Sjekk inn – sjekk ut».	179
Indikert intervensjonsnivå – «mye til få»	182
Intensivert læringsstøtte	183
Intensivert sosial ferdighetstrening	187

DEL 4 KARTLEGGING: VURDERING OG OPPFØLGING 191**Kapittel 10**

«Response to Intervention»: RtI	194
Tiltakskjede på tre nivåer.	195
Teambasert tilnærming, problemløsning og kollegasamarbeid	197
Universell kartlegging av elevenes læringsutbytte	197
Vurdering og oppfølging av elevenes læringsbehov	200
Vurdering av elevenes leseutvikling.	200
Vurdering av elevenes sosiale atferd i lærings situasjonen	201
Funksjonsvurdering av elevens atferd	205
Sjekkliste for implementeringskvalitet og utbytte av intervensjon	207
Implementeringskvalitet.	207
Intervensjonsutbytte.	207

Kapittel 11

Positiv læringsstøtte – hele skolen med	210
Læring – en gjensidig samhandlingsprosess	210
På vei mot en inkluderende skole?	212
Skolebasert tilnærming	213
Betydningen av positiv læringsstøtte	214
Positiv læringsstøtte eller sosial kontroll?	215
Positiv læringsstøtte – evidensbasert praksis.	216

Referanser	219
-----------------------------	-----

Forord

Med boken *Positiv læringsstøtte – hele skolen med!* har vi hatt et ønske om å beskrive en arbeidsmodell som kan gi skolen noen rammer og ideer til hvordan den kan ta i bruk evidensbasert pedagogisk praksis i utviklingen av en inkluderende skole. Målsettingen er å forebygge og avhjelpe problemutvikling og å fremme elevenes sosiale og skolefaglige kompetanse gjennom positiv læringsstøtte og solidarisk praksis. I tillegg handler det om å gi et løft til en kultur for sosial og skolefaglig læring for alle i skolen. Det vil fremme kunnskapsutvikling på mange nivåer og dermed utviklingsmuligheter og mestring for både elever og ansatte.

I arbeidet med å skape en skole for alle, representerer modellen et supplement til tiltak som tar sikte på å styrke kvaliteten på undervisning og læringsaktiviteter. Ønsket om å effektivisere undervisningen og læringsaktivitetene i skolen strander ofte på at elever er ukonsentrerte, umotiverte og bråkete. Dette er en utfordring til å gjøre undervisningens innhold og aktiviteter mer relevante og motiverende, men det handler også om en erkjennelse av at det utvilsomt er svakheter og mangler ved det sosiale læringsmiljøet og undervisningspraksisen i mange skoler. Gjennom boken viser vi at det finnes andre og mer virksomme tilnærminger til mestringsproblemer i skolen enn de ofte fremsatte forslagene om strukturelle løsninger, som for eksempel «mer ressurser til spesialundervisning», «flere alternative og segregerende opplæringsstilbud», «flere undervisningstimer» og «oppløsning av klassen som enhet».

Arbeidsformen og innholdet i tilnærmingen som vi presenterer, er dynamisk i den forstand at den blir utformet og videreutviklet i takt med oppdateringer i forskningsgrunnlag og erfaringer fra praksis. Det har derfor vært behov for å nyskrive boken *Positiv atferd og støttende læringsmiljø i skolen* fra 2006 og gi flere nye bidrag til utvikling av skolens praksis. Vår tilnærming til praksisutvikling av skoleomfattende tiltak har bred støtte i forskning og faglitteratur og vil gi pedagoger, skoleledere og studenter stoff til planlegging, handling og videreutvikling av egen praksisutøvelse. Vi håper at du som leser kan danne deg et godt bilde av det faglige grunnlaget for hvordan positiv læringsstøtte og mestringskompetanse i skolen kan utvikles og opprettholdes. Det er vårt ønske at boken skal bidra til refleksjon og ny innsikt i hvordan skolen kan bygge kompetanse og organisere sitt utviklingsarbeid, men også at den kan få ideer og inspirasjon til å ta i bruk forskningsstøttede og inkluderende tilnærminger for å gi alle barn og unge gode erfaringer i et trygt læringsmiljø hvor de kan få et godt læringsutbytte.

Oslo, juni 2014

Anne Arnesen, Wilhelm Meek-Hansen, Terje Ogden og Mari-Anne Sørлие